

CLIQUET, R.L.,

Doel, organisatie en werking van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën (C.B.G.S.)

De bedoeling van deze bijdrage is een bondige voorstelling te geven van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën, zijn doelstellingen en werkzaamheden. Meer in het bijzonder wordt beoogd het onderzoeksprogramma van de Nederlandstalige vleugel van het Centrum toe te lichten. Hierbij wordt vooral aandacht besteed aan die onderzoeken die betrekking hebben op of raakvlakken vertonen met de seksuologie.

Het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën werd in 1962 door de Regering in het Ministerie van Volksgezondheid en van het gezin opgericht met als opdracht het ondernemen van studies en onderzoeken ter ondersteuning van het bevolkings- en gezinsbeleid en ter voorlichting van de openbare mening. In 1975 werd het Centrum verheven tot wetenschappelijke inrichting van het Rijk.

Ofschoon het Centrum vooralsnog slechts over een beperkte staf beschikt, namen de werkingsmiddelen in de loop der jaren dermate toe, dat een vrij breed opgezet onderzoeksprogramma kon worden uitgewerkt en verschillende publikatiereeksen worden uitgebouwd.

Van bij de aanvang werden de werkzaamheden op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek op kommunautaire basis georganiseerd en na tien jaar gebeurde hetzelfde inzake de publikaties.

De koördinatie van de autonome onderzoeksprogramma's van de beide taalvleugels gebeurt op het niveau van het Hoofd van het Centrum in samenwerking met de verantwoordelijke van elk van de beide taalvleugels.

Het publikatiebeleid van de Nederlandstalige vleugel wordt voornamelijk gekenmerkt door een streven naar differentiatie van de publikatiereeksen, zodat een optimale aanpassing wordt bekomen aan de behoeften van het lezerspubliek. Thans bestaan zes verschillende publikatiereeksen: het tijdschrift "Bevolking en Gezin", een reeks monografieën "Studies en Documenten", een reeks "C.B.G.S.-Rapporten" een Engelstalige reeks monografieën "NIDI/CBGS Publications", een Engelstalig "C.B.G.S. Annual Report" en een speciaal voor de beleidsinstanties bedoelde reeks "C.B.G.S. Beleidsadviesnota's".

Belangrijk is dat verschillende van deze publikatiereeksen opengesteld werden voor de buitenwereld en deze laatste zelf bij het redactioneel beleid werd betrokken, dat een geïnstitutionaliseerde samenwerking met Nederland werd tot stand gebracht en dat thans de mogelijkheid bestaat op systematische wijze het bevolkings- en gezinswetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen langs de Engelstalige reeksen in het buitenland kenbaar te maken.

Op onderzoeksgebied streefde de Nederlandstalige vleugel van het Centrum naar de uitbouw van een coherent en geïntegreerd onderzoeksprogramma, naar de systematische realisatie van grondig, multivariaat en interdisciplinair onderzoek, naar de uitbouw van teamwork, naar een systematische samenwerking met andere instellingen.

Een belangrijke bekommernis bestond erin de onderzoeken nauwer te betrekken op de beleidsvraagstukken waarmee onze gemeenschap wordt gekonfronteerd en beleidsgerichte onderzoeken op toekomstige ontwikkelings-tendensen af te stemmen. Het streven naar samenwerking met universitaire onderzoekinstellingen die geïnteresseerd zijn in probleem- en beleidsgericht onderzoek op bevolkings- en gezinswetenschappelijk gebied, leidde tot de uitbouw van een netwerk van interuniversitair en interdisciplinair onderzoek dat het potentieel van onze instelling zelf verre overschrijdt. Deze samenwerking laat zich trouw ook voelen op onderwijsgebied: het "Interuniversitair Programme on Demography", een postgraduaat voornamelijk bestemd voor afgestudeerden uit ontwikkelingslanden, is er het resultaat van.

Bevolking en gezin zijn onderwerpen die zeer ruw en verschillende domeinen van onderzoek omvatten - te ruim om zelfs door een middelgrote instelling alle tegelijkertijd op afdoende wijze te kunnen worden bestudeerd en gevolgd. Vandaar de noodzaak tot beperking, tot keuze. Een belangrijke faktor waardoor deze keuze wordt bepaald, vormt uiteraard de aktualiteit van de problemen waarmee de beleidsinstanties af te rekenen hebben, maar daar tegenover dwingt de statutair bepaalde opdracht van het Centrum ons er toch toe de onderscheiden probleemgebieden te volgen die aanleiding zouden kunnen geven tot vragen waarmee het beleid vroeger of laat zou kunnen worden gekonfronteerd.

De [†] dertig onderzoeken die thans door de Nederlandstalige vleugel van het Centrum worden georganiseerd (cfr. C.B.G.S. Annual Report 1976) kunnen gegroepeerd worden in een zestal werkgebieden:

- 1° de studie van de demografische evolutie en haar wisselwerking met sociale en economische vraagstukken;
- 2° de studie van bevolkings-biologische problemen;
- 3° de studie van de problemen inzake vruchtbaarheid, vruchtbaarheidsregeling en ouderschap;
- 4° de studie van de wisselwerking tussen partnerrelaties en gezinsvorming;
- 5° de studie van de sociale behoeften en levensvoorwaarden van de gezinnen;
- 6° de studie van de samenstelling en de verandering van de Brusselse en Vlaams-Brabantse bevolking.

De temata die meer in het bijzonder de V.S.L. interesseren hebben uiteraard voornamelijk betrekking op de werkgebieden 3° en 4°, zij het dat er ook raakvlakken zijn met werkgebieden 2° en 5°.

Laten we vooraf duidelijk stellen dat het C.B.G.S. zich niet tot doel stelt seksuologisch onderzoek in te ondernemen. De studie van seksuologische temata of variabelen komt slechts aan bod in zoverre zij behulpzaam is bij het onderzoek van de bevolkings- en gezinsvraagstukken waarmee het Centrum zich inlaat. Konkreet houdt dit in dat seksuologische variabelen deel kunnen uitmaken van onderzoeken waar zij in relatie tot andere fenomenen bij voorbeeld de vruchtbaarheid, de antikonceptie, de zwangerschapsafbreking, de zwangerschapsbeleving, de gezinsvorming, worden bestudeerd, hetzij doordat zij deze fenomenen beïnvloeden, hetzij doordat zij erdoor beïnvloed worden. Seksuologische variabelen worden thans bestudeerd of maken deel uit van verschillende lopende C.B.G.S.-onderzoeken.

Een eerste, bescheiden stap werd gezet met de tweede nationale enquête Gezinsontwikkeling in

1971 (NEGO II), waarbij 3.400 30- tot 34-jarige vrouwen (gehuwd en ongehuwd) werden onderzocht. Het onderzoek omvatte een beperkte informatie aangaande enkele seksuele aspecten van de partnerrelatie. De hoofdbedoeling was het verband met de vruchtbaarheidsregeling en de gezinsvorming te bestuderen. Dit materiaal kwam ter sprake in een monografie over gezinsplanning (Cliquet & Schoenmaeckers, 1975), maar werd voornamelijk verwerkt in een monografie over de vrouw in haar maatschappelijke en relationele kontekst. Deze monografie komt weldra van de pers (Van den Bogaert, 1977). Het belang van dit beperkte onderzoek ligt in het feit dat het de eerste maal was dat in ons land bruikbare gegevens over enkele seksuele variabelen op een nationaal representatieve steekproef werden ingezameld.

Aansluitend bij NEGO II werd in 1971 een diepgaander onderzoek gestart en in 1975 afgesloten op verschillende steekproeven patiënten en echtparen aan de Universitaire Verloskundige Kliniek te Gent (Direkteur: Prof.Dr.M.Thiery). Hier werd over het seksuele gedrag uitvoeriger informatie ingewonnen o.m. door middel van een bijkomende specifieke vragenlijst en een diepte-interview. In het kader van dit onderzoek zijn monografieën over gesteriliseerde echtparen, grote gezinnen en ongehuwde moeders in voorbereiding.

Vrij diepgaand wordt ingegaan op de seksuele aspecten van de partnerrelatie in het onderzoek over de beleving van zwangerschap en bevalling dat thans onder de leiding van Prof.Dr.P.Nijs in de Dienst voor Gynaecologie aan de K.U.L. wordt ondernomen. Hier is het o.m. de bedoeling na te gaan hoe het verloop van de zwangerschap de (o.m. seksuele) relatie met de partner beïnvloedt. Weldra verschijnt het rapport over de theoretische voorstudie van dit onderzoek (Kelles en Dehaene, 1977).

Voortgaande op de bovengenoemde onderzoeken werd in de derde nationale enquête Gezinsontwikkeling van 1975-1976 (NEGO III) een ruimer, zij het nog steeds beperkt, seksuologisch paneel ingebouwd. Naast feitelijke en kwantificeerbare gegevens over de seksuele relatie werd ook informatie ingewonnen aangaande de betekenis en het belang van de seksualiteit, de gevoelens tijdens de betrekkingen, de evaluatie van de seksuele relatie. De finaliteit van deze enquête ligt in de studie van de wisselwerkingen tussen de vijf hoofdtemata waarover informatie werd ingewonnen: vruchtbaarheid, vruchtbaarheidsregeling, partnerrelatie, tewerkstelling van de vrouw en ouderschap. De resultaten worden thans in verschillende monografieën verwerkt. Dit onderzoek heeft betrekking op 4.463 16- tot 44-jarige gehuwde en ongehuwde vrouwen, waarvan bij 716 25- tot 29- jarige ondervraagden ook de partner werd onderzocht.

In samenwerking met het Interuniversitair Centrum voor Jeugdproblematiek te Leuven werd onder leiding van Prof.Dr.C.De Keyser onlangs een onderzoek beëindigd over normen en gedragingen van ongehuwde Vlaamse jongeren inzake seksueel gedrag en geboortenregeling. Hierover verschijnt eerstdaags een monografie (Geeraert, 1977). Voortgaande op dit onderzoek wordt thans een studie ondernomen over de relatieproblemen van de adolescent ten opzichte van zijn ouderlijk gezin inzake de genese van zijn relationeel en vruchtbaarheidsregelend gedrag.

Ten slotte wordt gedacht in 1978 - indien tenminste de nodige kredieten beschikbaar zijn - een evaluatieonderzoek te ondernemen over de werking van de centra voor prematrimoniale, matrimoniale en gezinskonsultaties en aanver-

wante instellingen. Vanuit het Departement bestaat de behoefte een klaarder inzicht te hebben in de finaliteit en de organisatie van dergelijke centra, hun gebeurlijke gebieden van overlapping en van lakunes. Deze behoefte vloeit niet uitsluitend voort uit het feit dat dergelijke centra gesubsidieerd worden, maar heeft ook te maken met de noodzaak zicht te krijgen op de coherentie en incoherentie en daarmee samenhangende doeltreffendheid van het werk dat op dit gebied gepresteerd wordt.

Bibliografie

- C.B.G.S. Annual Report 1976. Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën. Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin, Brussel, 1976.
- R.L. Cliquet en R. Schoenmaeckers, Van toevallig naar gepland ouderschap. Resultaten van de nationale enquête gezinsontwikkeling 1971 (NEGO II). Studies en Dokumenten 6, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën, Brussel, 1975.
- A. Geeraert, Seksualiteit bij jongeren. Onderzoek over normen en gedragingen bij 18- en 21-jarigen in Vlaanderen. Studies en Dokumenten Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën, Brussel, 1977.
- F. Kelles en T. Dehaene, Zwangerschapsbeleving. Een literatuurstudie. C.B.G.S. Rapporten, Brussel, 1977.
- G. Van den Bogaert, Vrouw zijn in België. Een studie van de volwassen vrouw in haar maatschappelijke en relationele kontekst. Studies en Dokumenten 9, C.B.G.S., Brussel, 1977.

CHRISTIAENS, M.,

Over deontologie bij het seksonderzoek

Onlangs publiceerde de Federatie Vormingswerk voor het Gezin een uitgebreid rapport over het seksueel gedrag en de seksuele normen van katholieke jongeren (15-18-jarigen) in Vlaanderen (1). De onderzochte populatie is bijzonder belangrijk. Aan de resultaten van deze enquête kunnen (katholieke - doch niet enkel zij) ouders, opvoeders in school- of jeugdverenigingsverband en beleidsmensen niet achteloos voorbijgaan. Daarom is het te betreuren dat de kwaliteit van deze publikatie te lijden heeft gehad van een interpretatie van de onderzoeksresultaten vanuit een specifieke beleids invalshoek van de organisatie. Naar ons aanvoelen is een dergelijke aanpak, deontologisch gesproken, niet geheel zuiver op de graat. Vandaar dat het ons geraadzaam leek de leden van onze vereniging te waarschuwen tegen argeloos aanwenden van het cijfermateriaal in de vorm waarin het wordt aangeboden. Iets uitvoeriger ingaan op dit punt leek ons nuttiger dan aan de hand van enige subjectief gekozen flarden dit rapport voor te stellen. Seksuologen zullen liever zelf rondneuzen in deze publikatie. Vooraleer echter op ons probleem in te gaan geven we enige achtergrondinformatie ter verduidelijking.

Korte historiek

Op grond van de ervaringen, opgedaan tijdens een tweetal door haar ingerichte studieweekends, voelde de Nationale Raad voor Gezinspastoraal de